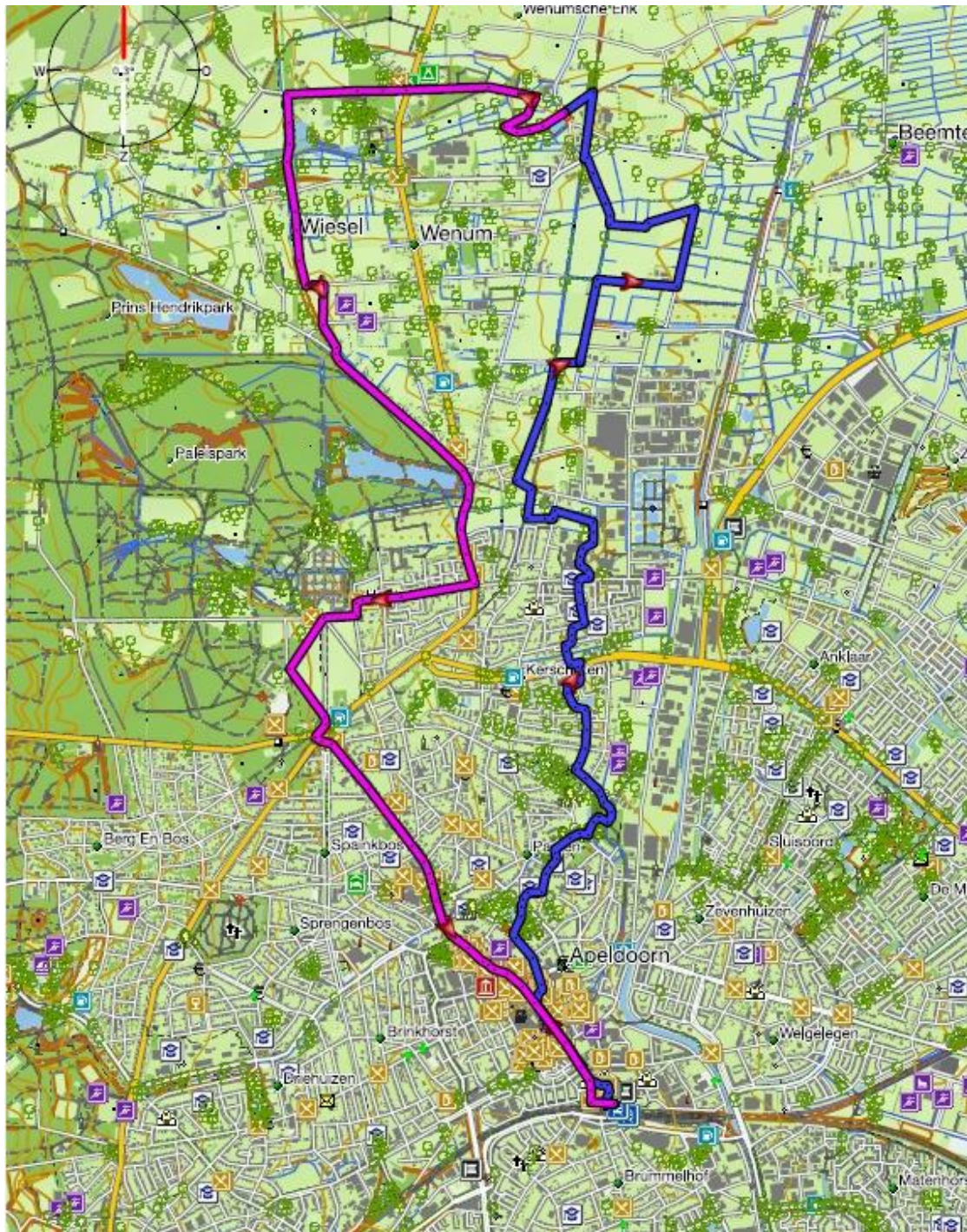

Wandeling Koninklijke Voetstappen

Een wandelroute van Station Apeldoorn – Wenumse Watermolen (8,5 km).
Naar keuze terug met de bus of lopend door Wiesel en langs Paleis Het Loo naar het Station Apeldoorn (9,5km, met diverse mogelijkheden om onderweg de wandeling af te breken en met de bus verder te gaan)

Gebiedsbeschrijving

Door hun aanwezigheid gedurende eeuwen op het Loo hebben stadhouders, koningen en koninginnen van Oranje-Nassau hun voetstappen nagelaten in Apeldoorn en zijn omgeving. Hun aanwezigheid, stimulering of rechtstreeks ingrijpen heeft de ontwikkeling van Apeldoorn en de buitengebieden aan de noord- en west kant van de stad sterk beïnvloed. Tijdens deze wandeling naar de Wenumse Watermolen komt u op tal van punten de invloed van de Oranjes op de stad tegen. Daarnaast loopt u door de tijd en ziet u hoe het dorp Apeldoorn door stadsuitbreidingen in de 19e en 20e eeuw is gegroeid tot zijn huidige omvang. De Koningsbeek markeert de overgang van stad naar buitengebied. Het is een van de vele beken en sprengen op de Oostrand van de Veluwe die ooit honderden watermolens aandreven. De Wenumse Watermolen, onderdeel van deze wandeling, is een van de laatste Veluwe molens.

Op pad

(1) U verlaat station Apeldoorn aan de zijde van spoor 1. Loop door tot u over het Stationsplein uitkijkt. Ga linksaf langs het Stationsgebouw. Aan het einde van het gebouw rechtsaf, een voetpad dat langs het plein loopt. Steek het zebrapad over en vervolg uw weg in dezelfde richting, Stationsstraat.

Het station van Apeldoorn was één van de weinige stations in Nederland met een koninklijke wachtkamer. Koning Willem III speelde een belangrijke rol bij de aanleg van de spoorlijn. Vanaf het station Apeldoorn werd een aftakking aangelegd naar paleis het Loo. De koninklijke wachtkamer is in 1976 gesloopt.

Het Stationsplein is tussen 2005 en 2008 heringericht. Het plein is een ontwerp van landschapsarchitect Lodewijk Baljon. Het verwijst naar de Veluwe en er is daarom van zandkleurige verharding, naaldbomen en hoogteverschillen gebruik gemaakt. In de donkere uren van de dag komt het kunstwerk 'Het Reizend Zand' te voor schijn. Gemaakt door Giny Vos. Achter een glazen wand van honderd meter speelt zich een steeds veranderde zandverstuiving af, aangestuurd door miljoenen ledlampjes.

In 2007 werd 'De Kus' als huwelijksgegeschenk gegeven aan toenmalig prins Willem Alexander en prinses Maxima. Het beeld is ontworpen door Jeroen Henneman.

(2) Eerste straat linksaf, Stationsdwarsstraat. Aan het eind van de straat rechtsaf, Hoofdstraat.

De 'villa ut marca Appoldro' wordt voor het eerst genoemd rond 792. Het was toen niet veel meer dan een buurtschap. Dat is lang zo gebleven. Rond 1800 was Apeldoorn niet veel meer dan een dorpsstraat met wat zijstraten en het koninklijk paleis. De huidige Hoofdstraat heette tot 1917 dan ook 'Dorpsstraat'. Het is een lange winkelstraat met her en der nog oude Jugendstilpanden.

U kruist de Griff. Deze beek is recent in ere hersteld. Het gaat hier om een gegraven bekenstelsel. De Griff ontspringt aan de zuidkant van Apeldoorn bij Ugchelen en stroomt als ecologische verbinding en afwatering van (bijna) alle beken op de Veluwe tot Hattem waar hij uit mondt in de IJssel.

(3) De Hoofdstraat ca. 600 meter volgen tot aan uw rechterhand een klein plein is, Raadhuisplein.

Ook koning Willem I betekende veel voor Apeldoorn. Hij financierde grotendeels persoonlijk de aanleg van het Apeldoorns kanaal. Als dank werd in 1913 bij de herdenking van honderd jaar onafhankelijkheid door de Apeldoornse burgerij een borstbeeld van de vorst geschonken. Het beeld staat op het Raadhuisplein.

Op het plein voor het oude raadhuis ziet u (als er geen terrassen zijn) op de grond in het plaveisel de contouren van de fundering van de in 1843 gesloopte Mariakerk. Op deze plek stond sinds 1200 al een kerk. Oorspronkelijk rooms-katholiek, maar tijdens de reformatie (rond 1595) veranderde dat. In 1842 werd de kerk afgebroken om plaats te maken voor een marktplein en een raadhuis. Hierbij speelde mee dat Koning Willem I een kerk wilde bouwen aan de Loolaan, zodat men vanaf het Loo niet meer zo ver hoefde te reizen voor de kerkgang.

(4) Het plein oversteken. Achter het oude raadhuis linksaf (voetgangersgebied met fietspad). Aan het einde van deze straat rechtsaf en meteen linksaf (Kerklaan). Kerklaan volgen tot u aan de rechterkant het Oranjepark ziet.

Het Oranjepark dateert uit 1876 en is aangelegd in de Engelse landschapstijl. Het park en de omliggende wijk werden tegelijkertijd ontwikkeld als een nieuwbouwproject door Hendrik Christiaan van der Houven van Oordt. Deze kocht in 1874 het landgoed De Pasch en ging zelf wonen in Huize De Pasch. Een jaar later werd begonnen met de aanleg van het park dat in 1890 op de verjaardag van prinses Wilhelmina werd overgedragen aan de gemeente. In de vijver stond de 'Kwartjesfontein' die we straks tegenkomen bij het landgoed Marialust.

De rest van het landgoed werd ontwikkeld als een 'nieuwbouwwijk' waarbij van der Houven zorgde voor de aanleg van wegen en park. De kavels werden veelal opgekocht door gepensioneerden, welgestelden en Indiëgangers. Dit is aan sommige huizen nog goed te zien, aan bijvoorbeeld de veranda's. De nieuwbouwwijk was voor deze doelgroep interessant door de nabijheid van het Loo, de pas gerealiseerde spoorlijn en de rustige landelijke omgeving.

Elders in de route komt u door nog meer parken: het Wilhelminapark, Verzetsstrijderspark en Prinsenvpark. Alle zijn op soortgelijke manier aangelegd als het Oranjepark, als onderdeel van een 'nieuwbouwproject'. Door de initiatieven van Van der Houven van Oordt groeide Apeldoorn sterk. De nieuwe woonwijken boden niet alleen woongelegenheden aan welgestelden, maar ook werk voor bouwvakkers, middenstanders en ambachtslieden.

(5) Het tweede voetpad rechtsaf het park in. Voetgangersbruggetje oversteken. Aan de andere kant van het park oversteken en rechtdoor, Prins Hendrikplein.

Op het Prins Hendrikplein staat tegenover de KSG (Koninklijke Scholen Gemeenschap - vroeger de koninklijke HBS) een herinneringsboom, gepland in 1933. Deze zomereik gedenkt de vierhonderdste geboortedag van Willem van Oranje (1533 – 1584). De data staan in het hekwerk gegraveerd. In 1876 schenkt koning Willem III een fors bedrag en het predicaat koninklijk voor de op te richten HBS in Apeldoorn. Eén jaar later wordt de school geopend in aanwezigheid van koning Willem III en zijn broer prins Hendrik. De school mag de naam van de prins dragen.

(6) Aan het einde van het plein rechtsaf, Jhr. Mr. G.W. Molleruslaan. Meteen linksaf, Oranjelaan. Op driesprong rechtsaf, Wilhelminapark. Eerste voetpad linksaf, het park in. Na voetgangersbrug rechtsaf. Houdt het water aan uw rechterhand. Aan het eind van het voetpad rechtsaf (Generaal van Heutszlaan). Meteen linksaf, Verzetsstrijderspark. Volg deze weg door het park.

In de vijver in het park staat de kwartjesfontein. Deze fontein is deels betaald door Apeldoorners die allemaal een kwartje gaven. De fontein werd onthuld op Koninginnedag in 1932 door koningin Wilhelmina, prins Hendrik, Prinses Emma en prinses Juliana. Na de restauratie is de fontein in 2009 geplaatst bij Marialust. U ziet in het park enorme beuken. Die behoren tot de oudste van Apeldoorn. Prachtige plekken voor allerlei soorten vogels, zoals boomkruipers, mezen, spechten en vinken.

(7) Sla voor de villa Marialust rechtsaf en daarna weer links om achter de villa langs te lopen en de de Griff weer tegenkomen.

Hier meandert de Griff de stad uit. U ziet een vistrap in het water. Met geluk treft u er stekelbaarsjes aan. De vistrap dient om vissen de gelegenheid te geven om zich stroomopwaarts te begeven. In het midden van de vijver woont de ijsvogel. Wie weet ziet u deze "tropische verrassing" voorbijvliegen. De ijsvogel is een opvallende verschijning met zijn blauwe en oranje veren pracht die vaak laag over het water vliegt. Daar is hij op

zoek naar vis. De vogels trekken in de winter niet weg. Ondanks zijn naam is de vogel gevoelig voor strenge winters. Als u iets doorloopt ziet u rechts achterin een treurbeuk.

(8) Loop langs het monument voor de verzetsstrijders en houdt het water van de vijver met de fontein aan uw linkerhand totdat u het park uitloopt. Bij de kruising rechtdoor, Frisolaan. Eerste straat rechtsaf, Vijverlaan. U volgt deze weg. Verderop gaat de weg over in de Robert Kochstraat.

Na de tweede wereldoorlog was er een grote behoefte aan woningen. De wijk Kerschoten, waar u nu doorheen loopt, is een typisch voorbeeld van een naoorlogse woonwijk. Het is één van de 15 naoorlogse woonwijken die worden gezien als van nationaal belang.

De wijk is een ontwerp van architect David Zuiderhoek en is geïnspireerd op naoorlogse stadsuitbreidingen in Zweden en Denemarken. Er kwamen 900 woningen, een wijkwinkelcentrum en andere voorzieningen waaronder een park. Dit park is ontworpen door Robert Boom en is nu een gemeentelijk monument.

De wijk werd tussen 1958 en 1972 gebouwd aan de noordkant van de stad aansluitend op de wijk De Parken. Het gebied van de wijk heette vroeger Loosche Veld. Het zuidelijke, grotendeels onbebouwde, deel was eigendom van de koningin tot de gemeente het in 1955 aankocht. Tijdens de wandeling kruist u de beek de Leigraaf die in het westelijke deel van de wijk ontspringt.

(9) Einde van de weg linksaf. Eerste voetpad rechtsaf, park in. Aan het eind van het voetpad rechtdoor, Erasmusstraat. U volgt deze straat en houdt het park aan uw rechterhand. Aan het einde van de weg linksaf, Stephensonstraat. U steekt een drukke weg over, Edisonlaan. Aan de overkant van de Edisonlaan linksaf (parallelweg). Eerste straat rechtsaf. Deze straat gaat over in een voetpad. U steekt een bruggetje over en kruist de beek de Leigraaf.

Aan het einde van het voetpad rechtsaf, meteen linksaf, Reaumurstraat (voetpad). Aan het einde van het voetpad rechtsaf (Ampèrestraat). Einde van de straat linksaf (Fahrenheitstraat). Deze straat volgen tot het eind. Hier rechtsaf. Eerste inrit aan de linkerkant van de weg in slaan. U betreedt het terrein van Casa Bonita (nummer 91). Meteen links aanhouden. De weg kronkelt over het terrein heen. Aan het eind gaat het over in een voetpad met halfverharding. Eerste afslag linksaf, over de Koningsbeek.

De Koningsbeek is een natuurlijke beek die ooit de grachten van het kasteel het Oude Loo voedde. In het begin van de 16^e eeuw is de beek verlegd om als molenbeek te dienen. Er stonden vier molens op. Voor de tuinaanleg van Paleis het Loo liet Koning Stadhouder Willem III de korenmolen op het Loo afbreken en lager langs de beek weer opbouwen. Deze nieuwe molen heette ook wel de Stadhoudersmolen. De naam komt nog terug in het huidige bedrijventerrein. Het water van de Koningsbeek werd ook gebruikt om de waterpartijen in de tuin van het paleis te voeden. Het gevolg was dat de overige oorspronkelijke molens zonder water kwamen te zitten. De stadhouder kocht ze op en liet ze slopen. Nadat de Koningsbeek het terrein van het Loo verlaat stroomt deze door het beekdal waar u nu doorheen loopt. De beek dient als ecologische verbinding tussen het paleispark en de Grift. Links van de beek ziet u een wadi voor het bergen van regenwater. Dit gebied is in volle ontwikkeling. Er komen bijzondere plantensoorten voor zoals grote kattenstaart en muurleeuwenbek.

De naam komt nog terug in het huidige bedrijventerrein. Het water van de Koningsbeek werd ook gebruikt om de waterpartijen in de tuin van het paleis te voeden. Het gevolg was dat de overige oorspronkelijke molens zonder water kwamen te zitten. De stadhouder kocht ze op en liet ze slopen. Nadat de Koningsbeek het terrein van het Loo verlaat stroomt deze door het beekdal waar u nu doorheen loopt. De beek dient als ecologische verbinding tussen het paleispark en de Grift. Links van de beek ziet u een wadi voor het bergen van regenwater. Dit gebied is in volle ontwikkeling. Er komen bijzondere plantensoorten voor zoals grote kattenstaart en muurleeuwenbek.

(10) Eerste voetpad linksaf. Aan het eind van het voetpad linksaf (asfalt) en meteen weer rechtsaf (graspad) dat langs een huis loopt. Aan het einde van het pad rechtsaf (onverhard pad). Aan het einde van het pad trap op. Uw weg in dezelfde richting vervolgen, nu over een fietspad en oud spoortracé.

U loopt nu over het tracé waar voorheen de trein Apeldoorn – Zwolle reed. Het tracé is nu tot Vaassen in gebruik als fietspad. U kunt goed de hoogteverschillen in het landschap ervaren, doordat de trein zo vlak

mogelijk moest rijden. Het tracé ligt hierdoor soms op dijkjes boven het landschap. Op andere plekken ligt het landschap juist hoger.

(11) Eerste kruising linksaf. Eerste straat rechtsaf, De Nieuwekamp. Bij kruising rechtdoor, De Nieuwekamp blijven volgen. De volgende kruising rechtsaf en meteen linksaf, fietspad. Eerste zijstraat rechtsaf, Plasweideweg. Bij kruising linksaf, Wenumseweg (onverharde weg). Bij bord richting Wenum Hoeve rechtsaf.

De Wenum Hoeve was oorspronkelijk gevestigd in het park van Paleis het Loo en leverde haar producten aan het Koninklijk Huis. Omstreeks 1960 is de boerderij verplaatst naar de huidige locatie in het Wenumse veld. Een deel van de grond wordt gepacht van de Domeinen. Op de boerderij, die tevens zorgboerderij is, worden Hereford runderen gehouden die in alle jaargetijden buiten kunnen verblijven. 28 mei is de winkel speciaal geopend van 12:00 – 15:00. U kunt er wat eten en drinken. Actuele openingstijden www.wenumhoeve.nl. In het buurtschap Wenum woonden veel arbeiders van het Loo. Nog steeds wordt in Wenum het Oranjefeest gevierd rond 31 augustus, de geboortedag van koningin Wilhelmina.

(12) Na de Wenumhoeve eerste links (Wenumseveldweg). Na 400m eerste pad links, na 500 m eerste rechts. Vlak nadat de weg overgaat in een verharde weg eindigt deze. Hier linksaf, Papegaiweg en meteen rechtsaf, fietspad. Bij de volgende kruising rechtdoor en waar het fietspad de beek kruist linksaf naar beneden en pad langs de beek volgen. Na 100 meter ziet u aan uw linkerhand de watermolen van Wenum-Wiesel.

U kunt hier kiezen tussen: met de bus terug: volg dan punt 13 OF terugwandelen (volg dan de route vanaf punt 14.

De Wenumse watermolen wordt al in 1313 genoemd. Oorspronkelijk was het een papiermolen. Later werd de molen omgebouwd tot kopermolen. De molen is als enige overgebleven van de vijf molens die oorspronkelijk op de Wenumse beek stonden. De molen van Dijkgraaf was één van deze andere molens op de beek. Deze molen werd in 1767 gekocht door prins Willem V, die bang was dat het waterverbruik van de molen ten koste zou gaan van de waterpartijen op het Loo.

(13) Wilt u de route hier beëindigen dan is de dichtstbijzijnde bushalte 1,3 kilometer lopen vanaf de watermolen. Routebeschrijving naar de bushalte: staand op de Oude Zwolseweg houdt u de watermolen aan uw rechterhand. U loopt de Oude Zwolseweg verder af. Eerste afslag linksaf, Nieuwe Molenweg. Eerste afslag linksaf, Klein Cannenburgh (grindpad). Aan het einde van deze weg linksaf (Zwolseweg). Bij kruising rechtdoor. Na 50 meter ziet u de bushalte Papegaiweg, Wenum-Wiesel. Hier vertrekken bussen naar Apeldoorn en Zwolle (lijn 202), elk kwartier tot half uur.

(14) Wilt u verder lopen dan voert het tweede deel van de route u terug naar Apeldoorn. Er zijn onderweg verschillende mogelijkheden om de wandeling af te breken en de bus naar het station te nemen. Start routebeschrijving tweede deel: op het bruggetje met uw rug naar de molen loopt u het pad in dat langs de wijert voert. U heeft de wijert aan uw linkerhand. Aan het eind van dit pad bij een bruggetje loopt u rechtsaf een weitie in.

In de hoek van dit weitie ligt een vistrap. In het natte dal is een schraal weiland ontstaan waar gedurende de zomermaanden de ratelaar en orchideeën bloeien. De heidebeekjuffer, de gele kwikstaart en de ijsvogel vinden hier hun leefgebied.

(15) U volgt het pad langs de beek tot u uitkomt op een asfaltweg de Nieuwe Molenweg. Hier links. U kruist de Zwolseweg bij restaurant 'Gewoon gastvrij'. Na het oversteken links langs het restaurant Wieselseweg. Eerste links een pad langs een wei in. U bent nu op het Maarten van Rossumpad. De wandeling kruist opnieuw de Wenumse beek bij een vistrap. Links ligt het terrein van de voormalige Rotterdamse kopermolen. Het pad volgt hier enige tijd het tracé van een rijksweg die om de dorpen

Vaassen en Epe heen moest lopen. Met de aanleg was in de jaren voor de oorlog al begonnen. Ook het zandlichaam van een gepland viaduct is in het landschap nog goed zichtbaar. Het verhaal gaat dat koningin Wilhelmina zich met succes heeft verzet tegen de aanleg van deze weg zo dicht bij haar paleis. Een mooi verhaal, of het waar is weten we niet. Zeker is dat we vandaag de dag blij mogen zijn dat deze weg nooit is aangelegd.

(16) Verharde weg schuin (naar links) oversteken en wandelpad volgen. Bij volgende verharde weg (Houtentorenweg) even links en na 100 meter pad rechts in.

Aan de Houtentorenweg stond ooit een (houten) toren die het eindpunt markeerde van een zichtlijn, die recht vanuit het paleis door de tuinen en het paleispark doorliep tot op dit punt. Het laatste stukje van de zichtlijn is door de bomen structuur nog zichtbaar in het landschap. Ook het eerste deel door tuin en park van het paleis is goed terug te vinden. Daartussen is de zichtlijn verloren gegaan.

(17) Volgende verharde weg weer oversteken en pad volgen. Bij volgende verharde weg (Wieselseweg) linksaf het fietspad volgen. Aan het eind (Zwolseweg) rechtsaf. Bushalte. Bij de stoplichten rechts (Koningstraat). Na hotel de Keizerskroon volgt u de Koningstraat naar links en direct hierna gaat u rechtsaf om voor Paleis Het Loo langs te lopen (Koningslaan). Hier wandelt u onder de zomereiken die in 1686 zijn aangeplant. Leefgebied voor de bosuil, de groene specht en diverse soorten vleermuizen.

(i.v.m. de verbouwing van Paleis Het Loo, kunt u niet voor het paleis langs lopen. U volgt de bocht naar links en gaat verder op de Loseweg. Bij de stoplichten gaat u rechts (Zwolseweg) en vervolgt de route bij nr 19.)

Het paleis was tot 1975 de zomerresidentie van Nederlandse stadhouders en koningen. Prinses Margriet was de laatste bewoner. Na een ingrijpende restauratie ging het paleis in 1984 open als rijksmuseum. Op enige afstand liggen de Koninklijke stallen. Deze zijn begin twintigste eeuw gebouwd in opdracht van koningin Wilhelmina.

(18) Midden voor het paleis kiest u het pad dat schuin links gaat. Het pad met de lantarens. Aan het eind passeert u een poort en gaat u net voor de Koninklijke stallen links af. Aan het eind (Zwolseweg) weer rechts.

(i.v.m. de verbouwing van Paleis Het Loo, kunt u mogelijk niet voor het paleis langs lopen. U volgt de verder de Loseweg. Bij de stoplichten gaat u rechts (Zwolseweg) en vervolgt de route bij nr 19.)

Hier wandelt u verder onder zeer mooie beukenbomen.

Het monument de Naald werd in 1901 door de Apeldoornse bevolking geschonken aan Koningin Wilhelmina en prins Hendrik bij hun huwelijk.

(19) Bij de stoplichten linksaf de Loolaan op. Bushalte. Bij de stoplichten staat de nieuwe kerk. Bushalte.

De kerk van Apeldoorn bevond zich oorspronkelijk in het dorp op de plaats van het tegenwoordige Raadhuisplein. Koning Willem I vond dit wat onhandig ver van zijn paleis en schonk daarom een nieuw kerkgebouw ongeveer halverwege het paleis en het dorp Apeldoorn. In 1890 brandde dit kerkgebouw af. De nieuwe kerk werd op dezelfde plaats gebouwd en dateert van 1892. De eerste steen werd gelegd door prinses Wilhelmina. Zij en haar moeder woonden ook de eerste kerkdienst bij. Ook later bezocht koningin Wilhelmina de kerk regelmatig. In de kerk bevindt zich de zogenaamde Koninginnebank. Ook zijn er twee bijzondere gebrandschilderde ramen: het Wilhelminaraam en het Beatrixraam.

(20) Steek bij de stoplichten recht over en volg de Loolaan nog een laatste stukje. Als de weg naar rechts buigt steekt u over en gaat rechtdoor de Hoofstraat in. Aan het eind van de Hoofstraat aangekomen ziet u links het station liggen.

(IVN routenr: W-ANO-02, versie: 01-06-2018)